

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Гоблика Володимира Васильовича

на дисертаційну роботу Янків Марії Миронівни на тему

«Організаційно-економічне забезпечення розвитку українсько-польського
транскордонного регіону»,

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Дослідження проблем розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Польщею має тривалу історію та глибокі наукові корені. Проте в сучасних соціально-економічних умовах увага дослідників дедалі частіше акцентується на виявленні пріоритетних напрямів підвищення ефективності взаємодій між сусідніми прикордонними територіями обох держав завдяки формуванню адекватної системи організаційно-економічного забезпечення таких взаємодій у межах українсько-польського транскордонного регіону. Здатність органів державної влади та інститутів місцевого самоврядування забезпечувати сприятливі можливості для стійкого соціально-економічного розвитку прикордонних територій шляхом раціонального використання їх потенціалу шляхом активізації транскордонного співробітництва набуває сьогодні дедалі більшої вагомості.. Актуальність цієї проблеми особливо зростає у зв'язку з проведенням в Україні адміністративно-територіальної реформи, однією із головних цілей якої стало наближення інституційних механізмів регіонального розвитку нашої держави до стандартів ЄС, а відтак - посилення фінансової та адміністративної спроможності органів місцевого самоврядування її прикордонних територій, що дає новий імпульс для реалізації транскордонних проектів, зокрема в межах українсько-польського транскордонного регіону.

Закон України «Про транскордонне співробітництво» визначає, що суб'єкти транскордонного співробітництва - територіальні громади, їх представницькі органи та їх об'єднання, місцеві органи виконавчої влади України, що взаємодіють з територіальними громадами та відповідними органами влади сусідніх держав у межах своєї компетенції, встановленої чинним законодавством України та угодами про транскордонне співробітництво. Зважаючи на зобов'язання України як члена Ради Європи підтримувати й заохочувати транскордонне співробітництво, а також стимулювати транскордонне та міжрегіональне співробітництво згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС слід визнати, що удосконалення організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону в сучасних умовах набуває першочергового значення. Саме цим обумовлюється актуальність дисертаційного дослідження Янків Марії Миронівни.

Проведене дослідження пов'язане з виконанням науково-дослідних тем ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»: «Трансформація економічного середовища прикордонних територій в рамках дії Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» (номер державної реєстрації 0116U004037), в межах якого авторкою досліджено стан та напрями конвергенції в економічній, культурній, соціальній, демографічній, туристичній, освітній сферах українсько-польського транскордонного регіону; «Ризики бюджетної децентралізації у формуванні фінансового потенціалу територіальних громад Карпатського регіону» (номер державної реєстрації 0117U003493), де здобувачкою обґрунтовано стратегічні орієнтири та концептуальні напрями формування інтегрованої політики розвитку транскордонного регіону. Зазначене підтверджує актуальність, наукову значимість та практичну цінність теми дисертаційної роботи Янків Марії Миронівни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність

Основні положення, методичні підходи, висновки та рекомендації, які змістовно розкриті в опонованій дисертації, є належним чином обґрунтовані та достовірні. В основу дослідження особливостей формування організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону покладено фундаментальні наукові положення вітчизняної та світової економічної думки, зокрема теорії регіональної економіки, що дало змогу авторці застосувати широкий спектр методів економічного аналізу для досягнення поставленої мети. Зокрема, в дисертаційній роботі відображено критичний аналіз зарубіжних і вітчизняних наукових досліджень, що підтверджує широту аналітичного узагальнення, глибину і комплексність опрацювання досліджуваної теми.

У дослідженні застосовані сучасні наукові методи: історичний, аналізу і синтезу, абстрактно-логічний, індукції і дедукції, економіко-статистичних порівнянь, структурно-функціональний, системного аналізу, економіко-математичного моделювання, стратегування, графічної візуалізації тощо.

Усі наукові результати, що викладені у дисертації й виносяться на захист, одержані авторкою самостійно. Висновки дисертаційного дослідження можуть слугувати теоретико-методичним і прикладним підґрунтям для удосконалення системи організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, ґрунтуються, зокрема, на критичному аналізі спеціальної літератури (монографій, статей тощо) з досліджуваного питання, що сприяє забезпеченню достатнього рівня обґрунтованості результатів дослідження.

Структура дисертації є чіткою та логічною. Сформульовані мета та завдання дослідження відображають головні аспекти обраної проблеми і визначають послідовність викладеного матеріалу. Поставлені завдання загалом вирішені і висвітлені в науковій новизні та висновках дисертаційної роботи. Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату

підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у роботі і виносяться на захист. Достовірність результатів дослідження підтверджують високий рівень їх теоретичної обґрунтованості, а також опубліковані праці у наукових фахових виданнях і апробація на багатьох міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукова новизна результатів, одержаних особисто здобувачем та поданих на захист

До основних положень, що відображають наукову новизну дослідження можна віднести наступне:

✓ удосконалено дефініцію поняття «транскордонний регіон», який пропонується трактувати як територіально цілісне, організаційно і економічно сформоване утворення двох або більшої кількості прикордонних регіонів країн, розмежованих спільним кордоном, що характеризується взаємопроникністю, взаємовигідністю зв'язків та відносин у різних сферах суспільних та економічних інтересів. Це, на відміну від існуючих підходів, акцентує першочергову увагу на організаційно-економічних аспектах формування та спільних вигодах у вирішенні проблем функціонування транскордонного регіону (с. 29-30);

✓ сформульовано пропозиції до класифікації транскордонних регіонів шляхом введення низки нових критеріальних ознак, таких як: масштабність, розвиток та ступінь транскордонної співпраці, тип інтеграції, географічне положення, гомогенність (однорідність), рівень розвитку й підтримка у структурній політиці ЄС, природні особливості, механізм реалізації, ініціатори транскордонної співпраці, інструменти та форми реалізації, що дозволило більш точно виявити основні класифікаційні ознаки українсько-польського транскордонного регіону та окреслити на цій основі пріоритетні засоби підвищення якості організаційно-економічного забезпечення його розвитку (с. 34-35);

✓ запропоновано розглядати систему організаційно-економічного забезпечення розвитку транскордонного регіону з погляду наявності трьох основних блоків: адміністративно-управлінського, організаційно-фінансового

та інституційно-організаційного, взаємодія яких дозволяє розробляти ефективні механізми транскордонної співпраці. На відміну від існуючих підходів, це передбачає впровадження нових інституцій, форм та інструментів фінансування транскордонних ініціатив і проектів (с. 47-52);

✓ розвинуто наукові підходи до розробки інтегрованої політики розвитку транскордонного регіону, яку запропоновано розглядати як діяльність національних і наднаціональних суб'єктів та учасників двох або більше держав, розмежованих кордоном у різних сферах функціонування прикордонних територій зі спільним ендегенним транскордонним потенціалом з метою поглиблення взаємовигідної співпраці, досягнення конвергенції, конкурентоспроможності, сталого, інклюзивного розвитку (с. 177-178);

✓ удосконалено науково-методичні засади поділу транскордонних регіонів на слабоінтегровані, напівінтегровані й сильно інтегровані на основі таких критеріїв як: економічний потенціал та спеціалізація, характер взаємозв'язків, інституційне забезпечення, організаційні структури управління та ступінь їх взаємодії, проникність кордонів, доступність фінансового інструментарію для посилення інтегрованості транскордонних регіонів (с. 183-185);

✓ здійснено організаційно-економічне обґрунтування стратегічних напрямів розвитку транскордонного регіону в розрізі окремих складових: економічної, безпеки кордонів і прикордонної інфраструктури, охорони довкілля, соціальної, освіти та науки, туризму, культури, які дозволяють забезпечувати реалізацію ключових пріоритетів, спрямовуються на досягнення синергетичних та транскордонних вигод (с. 185-187);

✓ представлено механізм фінансово-організаційного забезпечення розвитку транскордонного регіону як сукупність елементів, поєднаних в контексті фінансових джерел, інструментів, форм і важелів, спрямованих на досягнення цільових орієнтирів, синергії та транскордонного ефекту, що відображає їх взаємодію, процес акумулювання фінансових ресурсів для реалізації завдань функціонування транскордонного регіону, а також передбачає моніторинг і контроль за використанням коштів (с. 190-192);

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення проблеми, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад розвитку українсько-польського транскордонного регіону та напрацювання практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів його забезпечення. "

Практичне значення одержаних результатів дослідження

Отримані результати реалізовані в практиці управління на регіональному та місцевому рівнях, що підтверджують відповідні довідки. Найважливішими серед них є пропозиції, розглянуті: департаментом фінансів Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 111.196-48/553 від 05.05.2020р.), Інформаційним центром сприяння транскордонному співробітництву «Добросусідство» Програми «Польща-Білорусь-Україна» (довідка № 26 від 12.02.2020р.), Львівською торгово-промисловою палатою (довідка № 1033/1 від 02.11.2020р.), Агенцією місцевого економічного розвитку Яворівщини (довідка № 112 від 11 вересня 2020 р.).

Зміст та завершеність дослідження

Мета і завдання дисертації сформульовані коректно. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, яке складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У розділі 1 «Теоретико-методичні засади дослідження організаційно-економічного забезпечення розвитку транскордонних регіонів» здійснено огляд літературних джерел з проблем розвитку транскордонного співробітництва в цілому і транскордонних регіонів зокрема (с. 24-29), описано базові параметри та сутнісні характеристики дефініції «транскордонний регіон» (с. 30-34), проаналізовано сучасні наукові підходи до нарощування потенціалу розвитку транскордонних регіонів через удосконалення їх організаційно-економічного забезпечення (с. 46-49), здійснено різнобічну характеристику системи організаційно-економічного забезпечення розвитку транскордонного регіону (с. 49-65), а також окреслено механізми формування її різних складових та елементів (с. 67-78).

Розділ 2 «Еволюція та сучасний стан організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону» містить результати авторського аналізу щодо особливостей формування та розвитку системи організаційно-економічного забезпечення в українсько-польському транскордонному регіоні. Зокрема, виявлено основні інституційно-організаційні бар'єри, що знижують ефективність економічного співробітництва в досліджуваному транскордонному регіоні (с. 88-96), досліджено вплив малого прикордонного руху, інститутів громадянського суспільства та суб'єктів підприємництва на його розвиток (с. 98-104), проаналізовано наявні соціальні розриви у рівнях життя населення в сусідніх прикордонних регіонах України та Польщі та вказано на їх причини (с. 107-115), здійснено оцінювання організаційно-фінансового забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону (с. 123-139).

Третій розділ «Основні напрями удосконалення організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону» присвячений окресленню пріоритетних напрямів підвищення якості організаційно-фінансового забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону та обґрунтуванню відповідних заходів регіональної економічної політики. При цьому першочергова увага акцентується на прогнозуванні економічних показників функціонування досліджуваного транскордонного регіону (с. 149-168), а також розробці та впровадженню заходів інтегрованої політики його розвитку в сучасних умовах (с. 170-182). Окрему увагу приділено концептуальним засадам формування механізму фінансово-організаційного забезпечення українсько-польського транскордонного регіону (с. 190-201).

Аналіз структури та змісту роботи дозволяє зробити висновок про її завершеність і досягнення поставлених перед здобувачем завдань. Дисертаційна робота викладена чітко, логічно, з достатньо коректним використанням наукових визначень і понять, належним чином ілюстрована. Автореферат дисертації відображає її зміст.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих результатів, треба відзначити деякі дискусійні моменти та недоліки опонованої роботи.

1) У першому розділі роботи авторка приділяє значну увагу дослідженню ролі єврорегіонів у розвитку транскордонного співробітництва (ст. 37-41, 53-55; 67-70). Однак, основу інституційно-організаційного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону становлять і інші організаційні форми, а саме: транскордонні кластери, транскордонні партнерства, європейські угруповання транскордонного співробітництва тощо. Тому в теоретичній частині зазначеним питанням варто було б приділено ретельнішу увагу.

2) У параграфі 2.2 авторкою проведено ретельний аналіз показників соціально-демографічного розвитку українсько-польського транскордонного регіону (ст. 107-115). Проте на цьому тлі дещо бракує даних, присвячених оцінюванню параметрів двосторонньої торгівлі, розвитку транскордонного підприємництва, інвестиційного співробітництва між сусідніми прикордонними регіонами України та Польщі, а також транскордонної трудової міграції.

3) Здійснене авторкою прогнозування економічних показників функціонування українсько-польського транскордонного регіону (с. 149-168) за логікою мало би міститися у другому розділі роботи. Крім того, зважаючи на ті зміни, що відбувалися в українсько-польському транскордонному співробітництві протягом 2020 року у зв'язку з карантинними обмеженнями, спричиненими пандемією коронавірусу, роблять цей прогноз доволі умовним, особливо на тлі відсутності відповідних соціологічних досліджень чи експертних оцінок.

4) Робота би значною мірою виграла та набула більш довершеного вигляду якщо б авторкою було приділено окрему увагу особливостям здійснення в Україні адміністративно-територіальної реформи, особливо з погляду її впливу на підвищення рівня адміністративно-фінансової спроможності органів місцевого самоврядування прикордонних із Польщею

територіальних громад як чинник активізації економічних процесів у межах українсько-польського транскордонного регіону.

Проте вказані зауваження та висловлені побажання загалом не знижують позитивної оцінки опанованої дисертації. Здобувач продемонструвала глибоке розуміння актуальності досліджуваної проблематики та здатність вирішувати складні наукові проблеми регіональної економіки. Дисертаційна робота Янків Марії Миронівни є завершеною науковою працею, виконаною авторкою особисто.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових фахових виданнях та авторефераті

Основні результати дисертаційної роботи опубліковані в 17 наукових працях загальним обсягом 30,8 д.а. (особисто авторці належить 7,05 д.а.), з яких: 1 – розділ у колективній монографії; 6 статей у наукових фахових виданнях України, 5 з яких у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз; 2 – у виданнях інших держав; 6 публікацій апробаційного характеру; 2 публікації, що додатково відображають результати дисертації.

Дисертаційна робота розміщена на 259 сторінках наукового тексту, складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 207 найменувань на 21 сторінці; включає 12 таблиць, 30 рисунків, а також 11 додатків на 24 сторінках. Основний текст дисертації становить 189 сторінок.

За змістом, структурою, обсягом, повнотою викладення результатів дослідження та оформленням дисертація відповідає чинним вимогам. Наукові результати за темою дисертації доповідалися на міжнародних і національних конференціях та отримали позитивну оцінку. Автореферат за своїм змістом повністю відповідає основним положенням та висновкам дослідження, відображає його структуру та логіку викладення матеріалу.

Загальний висновок та оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Янків Марії Миронівни «Організаційно-економічне забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону» є

самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, що відзначається новими підходами до вирішення важливого науково-практичного завдання щодо удосконалення організаційно-економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону. Наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються новизною і практичною спрямованістю. Дисертаційна робота відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12—14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), внесеними Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), та спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційної роботи. У публікаціях повністю розкрито зміст дисертації. Все вище зазначене дає підстави для присудження авторка дисертаційної роботи, Янків Марії Миронівні, наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
перший проректор Мукачівського
державного університету

В. Гоблик